

MÉGIS CSELEKEDETEK ALAPJÁN VAN AZ ÜDVÖSSÉG?

SZABADOS ÁDÁM

Mi, protestánsok a hitünk egyik sarkalatos igazságának tartjuk, hogy nem cselekedetek alapján van az üdvösség, hanem egyedül hit által, Jézus érdeméért. „Hiszen kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem töltetek van: Isten ajándéka ez; nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék.” (Ef 2,8-9) A szóban forgó Jézus azonban mintha nem tudna Pál teológiájáról, egy alkalommal látszólag homlokegyenest az ellenkezőjét mondja: „Ne csodálkozzatok ezen, mert eljön az óra, amelyben mindazok, akik a sírban vannak, meghallják az ő hangját, és kijönnek. Akik a jót tették, az életre támadnak fel; akik pedig a rosszat cselekedték, az ítéletre támadnak fel.” (Jn 5,28-29)

Azonnal két kérdés merül fel Jézus szavaival kapcsolatban. Az első kérdés az, hogy vajon miféle feltámadásra gondol itt. A 25. versben Jézus a feltámadást az újjászületés valamiféle szinonimájaként használja: „Bizony, bizony, mondom néktek, hogy eljön az óra, és az most van, amikor a halottak hallják az Isten Fiának a hangját, és akik meghallották, élni fognak.” Elsőre akár azt is gondolhatnánk tehát, hogy a 28-29. versben is a jelenről van szó. Teológusok egyetértenek abban, hogy János evangéliumában különösen hangsúlyos a „realizált eszkatológia”, a jövő jelenben való elővételezése. Az örök élet Jánosnál nem csak a jövő reménysége, hanem már most megragadható és megismerhető valóság. A 26-27. vers közbeékelődése azonban időbeli ugrást valószínűsít a 25. vershez képest. A 26. versben azt fejtegeti János, hogy a Fiú ugyanúgy életet ad, mint az Atya, a 27. vers ezt toldja meg azzal, hogy a Fiú az ítéletre is megkapta a hatalmat, „mert ő az Emberfia”. Az utalás a Dániel 7,13 és 12,2 összekapcsolása: az Emberfia kapja a hatalmat, hogy ítéljen, amikor a föld porában alvók felébrednek majd, „némelyek örök életre, némelyek gyalázatra és örök utálatra”. Ez már nem az újjászületés, hanem a végső feltámadás képe. Bár szoros kapcsolat van a 25. és a 28-29. versek feltámadása között, a 28-29. versek életre támadása egyértelműen az utolsó napra, a test feltámadására utal. Egyetértnek Bolyki János megfogalmazásával: „Azért tart az Emberfia ítéletet már most a jelenben (prezentikus eszkatológia), mert ő lesz, aki majd (futurikus eszkatológia) a végső ítéletet fogja megtartani!” (*Igaz tanúvallomás*, 162)

A másik kérdés a cselekedetekre vonatkozik: vajon milyen cselekedetekre gondol itt Jézus, melyek a végső sorsunkat eldöntik? Néhány bibliamagyarázó a 24. vers fényében elképzelhetetlennek tartja, hogy Jézus a 29. versben a követőiről is beszélne. A 24. vers így szól: „Bizony, bizony, mondom néktek: aki hallja az én igémet, és hisz abban, aki elküldött engem, annak örök élete van; sőt ítéletre sem megy, hanem átment a halálból az életbe.” C. K. Barrett amellet érvel, hogy a 29. versben Jézus kizárólag a nemhívók feltámadásáról beszél, és őket osztja az ítéletkor két csoportra: azokra, akik jót tettek, és azokra, akik rosszat (*The Gospel According to John*, 263). Bolyki János nem próbálja meghatározni, hogy kiktől beszél Jézus, de

egyetért Barrettel abban, hogy nem a hívőkről van szó: „Valószínűleg egyik csoport sem lesz azonos azokkal, akik már előzőleg, Jézusba vetett hitük alapján átmertek a halálból az életbe’ (24. vers).” (*Igaz tanúvallomás*, 162)

Több gondom van ezzel az értelmezéssel. Először is: azt sugallja, hogy lehetséges az üdvözülés Jézus követése nélkül – akik nem hittek Jézusban, a cselekedeteik alapján talán még bejuthatnak Isten országába. Azt hiszem, nem szükséges részleteznem, hogy ez miért mond ellent az Újszövetség és a jánosi írások teológiájának. Másodszor: az értelmezés figyelmen kívül hagyja Jézus világos szavait, hogy újjászületés nélkül senki nem mehet be Isten országába (3,8), valamint hogy aki nem hisz a Fiúban, az nem lát életet, hanem az Isten haragja marad rajta (3,36). Harmadszor: Jézus szavaiból egyáltalán nem az derül ki, hogy az életre feltámadók és az ítéletre feltámadók két kategóriája az emberiségnek csak egy részét foglalná magában (azokat, akik nem Jézus követői). És végül: az értelmezés nem veszi figyelembe a jánosi teológia dialektikáját, melyben egymásnak látszólag ellentmondó igazságok adják ki az üzenet teljességét (pl. Jézus nem azért jött, hogy ítéljen; az Atya Jézusnak adta az ítéletet). Amit Bolyki helyesen ragad meg a feltámadás kettősségével kapcsolatban, azt valami miatt nem látja az ítélet kettősségével kapcsolatban: a tanítványok jövőbeli felmentése már most valóság, de az utolsó napon lesz nyilvánosan deklarálna.

A cselekedetek azonosításában F. F. Bruce és D. A. Carson értelmezésével értek egyet. Ha János evangéliuma tágabb kontextusában vizsgáljuk ezeket a szavakat, nyilvánvalóvá válik, hogy az „akik a jót tették” (οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες) és az „akik pedig a rosszat cselekedték” (οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες) kifejezések nem a jó és rossz cselekedetek mennyiségének valamiféle mérlegelésére vonatkoznak, hanem a Jézusban megjelent világossághoz való viszonyulással állnak kapcsolatban. F. F. Bruce és D. A. Carson szerint a 3,18-21 visz el bennünket a megoldáshoz. Jézus ott a következőket mondja: „Aki hisz őbenne, az nem jut ítéletre, aki pedig nem hisz, már ítélet alatt van, mert nem hitt az Isten egyszülött Fiának nevében. Az ítélet pedig azt jelenti, hogy a világosság eljött a világba, de az emberek jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert a cselekedeteik gonoszak. Mert aki rosszat cselekszik (ὁ φαῦλα πράσων), gyűlöli a világosságot, és nem megy a világosságra, hogy le ne lepleződjenek a cselekedetei. Aki pedig az igazságot cselekszi (ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν), a világosságra megy, hogy kitűnjék cselekedeteiről, hogy Isten szerint (ἐν θεῷ: Isten által, Istenben) cselekedte azokat.”

A jót cselekvők azok, akik kijöttek a világosságra. Azért jönnek Jézus világosságára, hogy meglássák, hogy Isten által cselekedték az igazságot, vagyis Isten változtatta meg a szívüket, hogy a jót válasszák (vö. Jn 1,13; 3,3-8; 1Jn 5,1). Bruce helyesen mondja az 5,28-29-ben olvasható utolsó ítéletről: „A döntés pusztán csak annak a döntésnek a ratifikációja lesz, melyet ebben az életben hoztunk. Az ‘akik a jót tették’ azokra vonatkozik, akik kijöttek a világosságra, az ‘akik a rosszat cselekedték’ pedig azokra, akik ‘jobban szerették a sötétséget, mint a világosságot, mert a cselekedeteik gonoszak’ (János 3,19-21). Az előző csoportnak már most örök élete van; a többiek viszont

'már ítélet alatt vannak' (János 3,18)." (*The Gospel of John*, 133) Carson ugyanígy látja. Szerinte Jézus következetes abban, hogy a hozzá való viszonyulás az örök életünk feltétele. „János nem a cselekedetek általi üdvözülést és a hit általi üdvözülést állítja itt szembe egymással: nemsokára kiköti, hogy 'Az az Istennek tetsző dolog, hogy higgyetek abban, akit ő küldött.'" (*The Gospel According to John*, 258)

Amikor tehát az 5,28-29-ben Jézus arról beszél, hogy egyesek örök életre támadnak fel, mások örök ítéletre, a *jót cselekvők* azok, akik *Isten kegyelméből kijöttek a világosságra*, hogy annak fényében éljenek, a *rosszat cselekvők* pedig azok, akik inkább *a sötétben maradtak*, mert a cselekedeteik gonoszok voltak. A végső feltámadás utáni sorsunk a világossággal kapcsolatos döntésünktől függ. A szöveg nem a megigazulás alapjával foglalkozik – arról Jézus máshol beszél –, hanem arról, hogy kik támadnak végül az életre és kik az ítéletre. Az előbbiekre az jellemző, hogy Jézus ereje által lélekben feltámadtak (újjászülettek) és a világosságban élték az életüket, az utóbbiakra az, hogy jobban szerették a sötétséget mint a világosságot. Nem arról van szó, hogy cselekedetek által igazulunk meg, hanem arról, hogy a megigazító hit a cselekedeteinkben válik láthatóvá. Jézus szavai összhangban vannak a protestáns megigazulástannal.